

En europeisk strategi för ekonomisk säkerhet

2022/23:FPM115

Utrikesdepartementet

2023-08-15

Dokumentbeteckning

JOIN(2023) 20 final
GEMENSAMT MEDDELANDE TILL EUROPAPARLAMENTET,
EUROPEISKA RÅDET OCH RÅDET OM EN EUROPEISK STRATEGI
FÖR EKONOMISK SÄKERHET

Sammanfattning

Den 20 juni 2023 presenterade kommissionen ett meddelande om en europeisk strategi för ekonomisk säkerhet. Syftet med strategin är att skapa en ram för en tillförlitlig bedömning och hantering av risker för den ekonomiska säkerheten på EU-nivå, nationell nivå och företagsnivå, samtidigt som man bevarar och ökar den ekonomiska dynamiken. Utgångspunkten för strategin är en noga granskning av riskerna och ett erkännande av den inneboende spänning som finns mellan att stärka den ekonomiska säkerheten och att säkerställa att EU fortsätter att dra nytta av en öppen ekonomi.

Risker som särskilt pekas ut berör resiliensen i leveranskedjor, fysisk säkerhet och cybersäkerhet för kritisk infrastruktur, tekniksäkerhet och teknickläckage samt risker att tredjeländer använder ekonomiska beroenden eller ekonomiskt tvång som vapen. Identifierade risker ska kunna hanteras genom 1) främjande av EU:s konkurrenskraft, 2) skydd mot ekonomiska säkerhetsrisker, och 3) partnerskap med så många länder som möjligt som delar farhågorna eller intressen när det gäller ekonomisk säkerhet. I meddelandet nämns översiktligt åtgärder som kommer genomföras inom ramen för kommissionens befogenhet.

Regeringen välkomnar en balanserad europeisk ansats för att bättre skydda gemensamma värderingar och intressen och stärka vår säkerhet, samtidigt som negativa effekter på den inre marknaden och de globala institutionerna,

inklusive för öppenhet och frihandel som Sveriges välstånd är beroende av, måste undvikas eller så långt som möjligt begränsas. Regeringen välkomnar att den grundläggande principen för strategin är att alla åtgärder för ekonomisk säkerhet ska utgå från proportionalitet och precision. En sådan ansats bör baseras på en grundlig analys av nuvarande och framtida hot och risker samt en utvärdering av hur befintliga verktyg och marknadsmekanismer kan användas för att hantera sådana utmaningar.

Först därefter kan nya verktyg övervägas. Eventuella handelsrestriktioner för att upprätthålla säkerhet måste vara välmotiverade, proportionerliga och inte vara protektionistiska. Den nationella kompetensen på säkerhetsområdet måste respekteras. Behovet och lämpligheten av att reglera granskning av utgående investeringar måste analyseras noga.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Den 20 juni 2023 lade kommissionen och den höge representanten för utrikes- och säkerhetspolitik fram ett gemensamt meddelande som föreslår ett gemensamt ramverk för att främja EU:s konkurrenskraft och skydda mot ekonomiska säkerhetsrisker.

Kommissionen lyfter fram hur en öppen och regelbaserad handel har format och gynnat EU sedan starten. Samtidigt har växande geopolitiska spänningar, liksom chocker som coronapandemin och Rysslands anfallskrig mot Ukraina, belyst de inneboende riskerna med vissa ekonomiska beroenden. Om de inte hanteras på rätt sätt kan sådana risker underminera våra samhällen, ekonomier, strategiska intressen och förmåga att agera.

Enligt kommissionen behövs en övergripande strategi med gemensamma åtgärder inom inre och yttre politik samt sammanhängande insatser på nationell nivå och EU-nivå för att EU ska kunna bedöma och hantera risker, samtidigt som vi behåller vår öppenhet och vårt internationella engagemang.

1.2 Förslagets innehåll

Syftet är att skapa en ram för en tillförlitlig bedömning och hantering av risker för den ekonomiska säkerheten på EU-nivå, nationell nivå och företagsnivå, samtidigt som EU bevarar och ökar den ekonomiska dynamiken.

Utgångspunkten för strategin är att noga utvärdera riskerna och den inneboende spänning som finns mellan att stärka den ekonomiska säkerheten och att säkerställa att EU fortsätter att dra nytta av en öppen ekonomi.

Strategin bygger på det arbete som redan inletts på EU-nivå inklusive tillämpning av befintliga verktyg. Vidare sker en kritisk granskning av unionens resiliens och sårbarheter för att göra den europeiska ekonomin och

industrin mer konkurrenskraftig och resilient och stärka vårt öppna strategiska oberoende.

2022/23:FPM115

Kommissionen pekar ut följande tre prioriteringar: 1) främjande av vår egen konkurrenskraft, 2) skydd mot ekonomiska säkerhetsrisker, 3) partnerskap med så många länder som möjligt som delar farhågorna eller intressen när det gäller ekonomisk säkerhet.

Kartläggning av riskerna för den ekonomiska säkerheten i Europa

Vidare presenteras följande breda och icke uttömmande riskkategorier för den ekonomiska säkerheten, nämligen risker i samband med 1) resiliensen i leveranskedjor, 2) fysisk säkerhet och cybersäkerhet för kritisk infrastruktur, 3) tekniksäkerhet och teknikläckage, och 4) användning av ekonomiskt beroende eller ekonomiskt tvång som vapen. Dessa risker uppges kunna uppstå längs hela värdekedjan, från kunskapsskapande och grundforskning till kommersialisering och tillverkning i stor skala.

Genomförande av strategin för ekonomisk säkerhet

För att minska dessa risker föreslås EU:s strategi för ekonomisk säkerhet bygga på följande åtgärder:

1. Främjande av EU:s konkurrenskraft och tillväxt, stärkande av den inre marknaden, stöd för en stark och resilient ekonomi och främjande av EU:s forsknings-, teknik- och industribas.
2. Skydd för den ekonomiska säkerheten genom en rad strategier och verktyg, däribland riktade nya instrument vid behov.
3. Partnerskap och ytterligare förstärkning av samarbetet med länder i hela världen.

De grundläggande principerna om proportionalitet och precision kommer att vägleda åtgärderna för ekonomisk säkerhet.

Av meddelandet framgår att kommissionen och den höga representanten kommer att genomföra följande åtgärder inom ramen för sina respektive befogenheter:

- Tillsammans med medlemsstaterna utveckla en ram för bedömning av risker som påverkar EU:s ekonomiska säkerhet, inklusive upprättande av en lista över teknik som är kritisk för den ekonomiska säkerheten och bedömning av riskerna med tekniken, i syfte att utforma lämpliga riskreducerande åtgärder.
- Inleda en strukturerad dialog med den privata sektorn för att utveckla en kollektiv förståelse för ekonomisk säkerhet och uppmuntra den att lägga vikt vid tillbörlig aktsamhet och riskhantering mot bakgrund av ekonomiska säkerhetsproblem.

- Ytterligare stödja EU:s tekniska suveränitet och resiliensen i EU:s värdekedjor, bland annat genom att utveckla kritisk teknik genom den europeiska plattformen för strategisk teknik (STEP).
- Se över förordningen om granskning av utländska direktinvesteringar.
- Undersöka alternativ för att säkerställa lämpligt riktat stöd till forskning och utveckling av teknik med dubbla användningsområden.
- Fullt ut genomföra EU:s förordning om exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden, som reviderades 2021, och lägga fram ett förslag för att säkerställa att den är ändamålsenlig och effektiv.
- Föreslå ett initiativ för att hantera säkerhetsrisker i samband med utgående investeringar.
- Föreslå åtgärder för att förbättra forskningssäkerheten genom att se till att de befintliga verktygen används strikt och systematiskt samt genom att identifiera eventuella återstående luckor.
- Undersöka den riktade användningen av instrument för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (Gusp) för att stärka EU:s ekonomiska säkerhet, inklusive verktyglådor för hybrid- och cyberdiplomati och verktyglådan för utländsk informationsmanipulering och inblandning.
- Ge EU:s gemensamma kapacitet för underrättelseanalys (SIAC) i uppdrag att arbeta specifikt med att upptäcka eventuella hot mot EU:s ekonomiska säkerhet.
- Se till att skyddet och främjandet av EU:s ekonomiska säkerhet integreras fullt ut i Europeiska unionens yttre åtgärder och intensifiera samarbetet med tredjeländer i frågor som rör ekonomisk säkerhet.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Meddelandet har i sitt initiala skede ingen verkan på svenska regler.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Meddelandet har inga budgetära följder.

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar en balanserad europeisk ansats om hur EU på ett bättre sätt kan skydda gemensamma värderingar och intressen och stärka vår säkerhet, samtidigt som vi upprätthåller ambitionen att stärka Europas långsiktiga konkurrenskraft och produktivitet. Negativa effekter för den inre marknaden och de globala institutionerna, inklusive för öppenhet och frihandel, som Sveriges välstånd är beroende av måste undvikas eller så långt som möjligt begränsas. I det avseendet välkomnar regeringen att kommissionen prioriterar att fördjupa den inre marknaden och att diversifiera import- och exportmarknaderna genom öppenhet och samarbete. En central utgångspunkt för en europeisk strategi om ekonomisk säkerhet är ett närmare samarbete med globala partners.

Regeringen välkomnar strategins ansats att först genomföra en kartläggning av risker som omfattar resiliensen i leveranskedjor, fysisk säkerhet och cybersäkerhet för kritisk infrastruktur, tekniksäkerhet och teknickläckage, samt risker att tredjeländer använder ekonomiska beroenden eller ekonomiskt tvång som vapen. Regeringen välkomnar också att eventuella åtgärder som vidtas ska utgå från principer om proportionalitet och precision. Regeringen anser att en balanserad politik om ekonomisk säkerhet ska baseras på en grundlig analys av nuvarande och framtida hot och risker samt hur befintliga verktyg och marknadsmekanismer kan användas för att hantera sådana utmaningar. Först därefter kan nya verktyg övervägas.

Nya finansiella instrument som skulle innebära EU-gemensam upplåning eller budgetförstärkning från medlemsstaterna bör inte övervägas. Mer flexibel användning av och omprioritering inom existerande instrument kan accepteras, för välmotiverade och avgränsade ändamål. Sverige har en mycket budgetrestriktiv linje, vilket bland annat innebär att budgetramens omfattning bör förbli oförändrad och att nya initiativ, åtaganden eller ambitionshöjningar bör finansieras genom omprioriteringar i den fleråriga budgetramen.

Den nationella kompetensen på säkerhetsområdet måste respekteras.

En ökad handel tillsammans med en diversifiering av handelspartners kan allmänt sett antas vara ett kostnadseffektivt sätt att öka EU:s ekonomiska säkerhet. Handelsrestriktioner måste därför vara mycket begränsade i omfattning. Vid införande av eventuella handelsrestriktioner för att upprätthålla säkerhet behöver de långsiktiga riskerna med att hindra investeringar inom EU, handel och teknikimport från tredje land tas med i bedömningen. Detta då sådana åtgärder kan hämma den inre marknaden, forskning, utveckling, innovation och företagens konkurrenskraft. Behovet och lämpligheten av sådana åtgärder måste därför fortsatt analyseras noga

innan vidare steg kan övervägas. Om handelsrestriktioner övervägs måste de, vara välmotiverade, proportionerliga och inte vara protektionistiska.

Behovet och lämpligheten av att reglera granskning av utgående investeringar måste analyseras noga och övervägas med stor försiktighet. Eventuella åtgärder bör baseras på en grundlig risk- och konsekvensanalys, och en eventuell reglering utformas för att inte skapa oproportionerliga investeringshinder som hämmar den inre marknaden, forskning, utveckling, innovation eller företagets konkurrenskraft. Effekter för den gröna och digitala omställningen måste också beaktas.

I tider av ökat ömsesidigt beroende bör Sverige och EU i första hand sträva efter så globala och enhetliga regler som möjligt. Det internationellt etablerade exportkontrollregelverket, där kontrollistor över produkter med dubbla användningsområden (PDA) utarbetas i de multilaterala exportkontrollregimerna har tjänat EU väl, och bör fortsatt utgöra grunden för EU:s kontrollista för PDA. Exportkontrollregimerna tjänar våra säkerhetspolitiska ickespridningsmål och främjar samtidigt frihandel, konkurrenskraft, lika villkor och ett gynnsamt klimat för innovationer. Förslag för att förändra EU:s PDA-regelverk behöver analyseras noggrant i förhållande till det existerande, nyligen reviderade, regelverket, för att fortsatt värna öppenhet och gynnsamma förutsättningar för forskning och innovation samt utrikes- och säkerhetspolitiska intressen. Genomförande av exportkontroll är och bör förbli en nationell kompetens. Samordning enligt gällande EU-regelverk av medlemsstaternas nationella exportkontrollåtgärder är eftersträvansvärd eftersom det bidrar till lika konkurrensvillkor för industrin, men utrymme måste även fortsättningsvis lämnas åt medlemsstaterna att göra sina egna säkerhetspolitiska bedömningar.

Internationellt forskningssamarbete är i många fall avgörande för excellent forskning och innovation. Men i en alltmer osäker och polariserad värld finns geopolitiska utmaningar där öppenhet och samarbete riskerar att utnyttjas av främmande makt. Öppenhet bör utgöra grunden i internationellt forskningssamarbete, samtidigt som det behöver finnas en medvetenhet om behovet av att skydda nationella intressen, kunskap och teknik och möjlighet att agera därvidlag.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaterna har haft inledande diskussioner under vilka meddelandet välkomnats på ett övergripande plan.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Europaparlamentets ståndpunkter är inte kända.

Meddelandet har inte gått ut på remiss.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Rubriken är inte tillämplig då meddelandet inte innehåller förslag till lagstiftningsakter.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Rubriken är inte tillämplig då meddelandet inte innehåller förslag till lagstiftningsakter.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

4.2 Fackuttryck/termer